

Fiskeørn *Pandion haliaetus*

Global utbredelse

Fiskeørna er kosmopolitt, og utbredt over store deler av verden bortsett fra Sør-Amerika. Nominatformen hekker i Europa og Sibir. Nærstående underarter hekker i Nord-Amerika og Sentral-Amerika, Afrika, SØ-Asia og Australia.

Norsk utbredelse og habitatvalg

I Norge finner vi fiskeørna først og fremst i skogtrakter i de sørøstlige delene av landet. Ellers finnes den i de østlige deler av Trøndelag, Nordland og Finnmark. Det er gjort enkelte hekkefunn på Vestlandet og i Vest-Finnmark. Utbredelsen strekker seg lenger mot SV i Telemark og Agder enn vist av Haf-torn (1971).

Fiskeørnas utbredelse i Norge faller i grove trekk sammen med utbredelsen av de såkalte Østlandet-Finnmarkfiskene — abbor, gjedde, sik, harr og lake. De to førstnevnte artene har da også ved næringsundersøkelser vist seg å være svært viktige byttedyr for fiskeørna i vårt land.

Den største bestanden av fiskeørn har vi som tidligere nevnt på Sør-Østlandet. I dette området finner vi også fiskeørnas viktigste byttedyr i Europa: Ulike karpfisker.

Tidligere da fiskeørna var vanligere, kunne den hekke i små, åpne kolonier der forholdene var svært gunstige. I Østfold ble det så sent som i 1974 funnet 4 bebodde reir innenfor et område på 2 km². Vanligvis vil avstanden mellom reirene være atskillig større. Reiret plasseres nesten alltid helt i toppen av glattstammede furuer med flat krone. Ofte velger fiskeørna den høyeste furua i hekkeområdet. I større innsjøer med skogbevokste holmer hekker den ofte i relativt små furutrær.

Fiskeørnreir er også funnet i toppbrekte graner, kraftmaster og på hyller i bratte fjellvegger. Fiskeørna pynter aldri reiret med friske bar eller lauvkvister, men bruker lav, mose og bark. Det samme reiret kan brukes i en årrekke så sant reirtreet ikke felles eller faller overende.

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Omkring 1850 var fiskeørna, uten egentlig å være tallrik, en av våre alminnelige rovfugler der skog og større vassdrag hørte sammen. I Sør-Norge var det mye som tydet på at antall og tetthet var størst ved kysten (Hagen 1952). På grunn av sterk forfølgelse, blant annet oppmuntret av skuddpremie, avtok fiskeørnbestanden katastrofalt utover på 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet. I 1930-årene var bare et fåtall hekkeplasser kjent. En lignende utvikling skjedde i våre naboland, og i flere europeiske land forsvant fiskeørna som hekkefugl.

I 1951 ble fiskeørna fredet i Sverige. Dette førte til at bestanden sakte, men sikkert begynte å øke der, også i våre grensetrakter mot Sverige. I 1962 ble så fiskeørna også fredet i Norge, og bestanden fortsatte å vokse. Det er imidlertid mye som tyder på at bestanden nådde et maksimum en gang på begynnelsen av 1970-tallet. Etter denne tid er det registrert en viss tilbakegang i enkelte deler av landet, bl.a. forsvant den sannsynligvis som hekkefugl i Nord-Trøndelag midt på 1980-tallet (P.G. Thingstad pers. medd.) og Alta (Nordbakke 1991). Andre steder har bestanden holdt seg nokså uforandret de siste 20 årene. Fiskeørnbestanden i Norge teller i dag trolig mellom 150-200 par (Nordbakke 1991).

Fiskeørna er i dag truet fra flere kanter. Den alvorligste trusselen er nok den tiltakende forurensningen av våre vassdrag. Flere tusen tidligere fiskevann er i dag tomme for fisk eller har sterkt reduserte fiskebestander. Forurensning fra jordbruk, husholdning og industri har også mange steder ødelagt næringsgrunnlaget for fiskeørna. Miljøgifter som tungmetaller og sprøytmidler må også ta noe av skylden for at bestanden har stagnert eller gått tilbake. På grunn av økende fritid og ferdsel kan også fiskeørna bli forstyrret ved reirplassen.

Hekkebiologi

Hekkesesongen innledes med fluktlek over reirområdet. Hannen stiger med kraftige vingeslag opp til 200-300 meters høyde, for så å stå stille med flagrende vinger en stund før den stuper mot bakken. Dette gjentas flere ganger etter hverandre. Selve parringen finner sted på reiret.

Fiskeørna legger 2-4 egg i overgangen april/mai i Sør-Norge, ca. 3 uker seinere i Finnmark. Eggene ruges i ca. 35 døgn av begge foreldre. Ungene voktes og mates av hunnen. Hannen skaffer all føden både til seg selv, hunnen og ungene. I en livskraftig fiskeørnbestand produseres det gjennomsnittlig 2 unger pr. reir. Dersom forholdene er meget gunstige kan så mye som fire unger vokse opp. Ungene er flygedyktige etter 8-10 uker.

Fiskeørna lever nesten uten unntak av fisk. I Norge er ulike karpfisker, gjedde og abbor de viktigste byttedyrene.

Trekkforhold

Fiskeørna er en utpreget trekkfugl som kommer til Sør-Norge i siste halvdel av april. Til Finnmark ankommer den like før midten av mai. De fleste fiskeørnene forlater oss i løpet av august/september, men enkelte etternølere kan observeres helt ut i oktober. Ringmerking har vist at våre fiskeørner vesentlig overvintrer i etiopisk Afrika. Fiskeørn som hekker i Finnmark ser ut til å følge en mer østlig trekkroute enn fiskeørn som hekker i Sør-Norge.

Roy Nordbakke

Fiskeørn *Pandion haliaetus*

- 101 Konstatert hekking
- 20 Sannsynlig hekking
- 106 Mulig hekking

Detaljeringsgrad (kart): 50 x 50 km
(antall B-, C- og D-koder henviser imidlertid til 10 x 10 rutene arten er påvist i)

